

ЧЕТВРТО ОДЕЉЕЊЕ

**ПРЕДМЕТ ЛАКИЋЕВИЋ И ДРУГИ ПОДНОСИОЦИ ПРЕДСТАВКИ
ПРОТИВ ЦРНЕ ГОРЕ И СРБИЈЕ**

(Представке бр. 27458/06, 37205/06, 37207/06 и 33604/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

13. децембар 2011. године

*Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2
Конвенције. Могуће су редакторске промене.*

У предмету Лакићевић и други подносиоци представки против Црне Горе и Србије,

Европски суд за људска права (Четврто одељење), на заседању већа у саставу:

Lech Garlicki, *Председник*,

David Thór Björgvinsson,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano, *судије*,

и Fatoş Aрасі, *заменик секретара Одељења*,

После већања на затвореној седници 22. новембра 2011. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу четири засебне представке (бр. 27458/06, 37205/06, 37207/06 и 33604/07) које су Суду поднели и против Црне Горе и против Србије (први и трећи подносилац представке), а само против Црне Горе (други и четврти подносилац представке) према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“) четири црногорска држављанина, гђа Невенка Лакићевић (прва подносиатељка представке), г. Борислав Вукашиновић (други подносилац представке), г. Веселин Будеч (трећи подносилац представке) и г. Владо Рајковић (четврти подносилац представке), 5. јуна 2006. године, 2. августа 2006. године, 24. јула 2006. године и 24. јула 2007. године.

2. Први, трећи и четврти подносилац представки су изузетно добили одобрење да сами себе заступају (Правило 36 став 2. Пословника Суда). Другог подносиоца представке заступао је г. В. Ђуришић, адвокат из Подгорице. Црногорску владу (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник г. З. Пажин.

3. Подносиоци представке су се жалили према члану 6. Конвенције и члану 1. Протокола број 1 због обуставе исплате пензија.

4. Председник Четвртог одељења је 19. априла 2010. године одлучио да Владу обавести о представкама. Такође одлучено је да се одлука о допуштености и основаности представки донесе истовремено (члан 29. став 1.).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Подносиоци представки - гђа Невенка Лакићевић (прва подносиатељка представке), г. Бранислав Вукашиновић (други подносилац представке), г. Веселин Будеч (трећи подносилац представке), и г. Владо Рајковић (четврти подносилац представке) – су црногорски држављани рођени 1947. године, 1937. године, 1924. године, односно 1944. године. Они живе у Херцег Новом (први и трећи подносилац представки) и Подгорици (други и четврти подносилац представки).

6. Чињенице предмета како су их странке изнеле могу се сумирати како следи.

А. Обустава исплате пензија

7. Од новембра 1989. године до јуна 2002. године подносиоци представки су затворили своје приватне адвокатске канцеларије и поднели документа за пензионисање.

8. Од августа 1990. године до септембра 2002. године утврђене су њихове старосне и инвалидске пензије, као и тачни износи пензија, решењима Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања; у даљем тексту: „Пензијски фонд“). Решењима је подносиоцима представки, како су их доставили други и четврти подносилац представки, дозвољено да раде са половином радног времена.

9. Од априла 1996. године до јуна 2002. године подносиоци представки су поново отворили своје адвокатске канцеларије са половином радног времена.

10. Пензијски фонд 1. априла 2004. године, 20. јула 2005. године, 3. јуна 2005. године и 24. новембра 2005. године обуставља исплату пензија подносиоцима представки, до времена када ће престати да се баве професијом. Сва ова решења „сматрала су се примењивим почев од 1. јануара 2004. године“, када је члан 112. Закона о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године ступио на снагу (у даљем тексту: „Закон о пензијама из 2003. године“) (видети ставове 23 и 25. у даљем тексту).

11. Решења пензионог фонда је касније потврдило Министарство рада и социјалног старања, као и, коначно, Управни суд 6. децембра 2005. године, 4. априла 2006. године, 18. априла 2006. године и 7. фебруара 2007. године за првог, другог, трећег, односно четвртог подносиоца представки. Управни суд је образложио, *inter alia*, да подносиоци представки нису били лишени права на основу пензије као таквих, али да је исплата њихових пензија уместо тога била обустављена на основу релевантног домаћег законодавства.

12. Најзад, Врховни суд у Подгорици је 13. јуна 2006. године, 27. јуна 2006. године, односно 28. маја 2007. године одбио захтеве другог, трећег и четвртог подносиоца представки за ванредно преиспитивање судске одлуке. Тиме је Врховни суд у суштини потврдио образложење Управног суда.

13. Прва подносиатељка представке није покушала да искористи пут преиспитивања судске одлуке, с обзиром на чињеницу да су идентични захтеви других подносилаца представки већ били одбачени од стране Врховног суда.

14. Исплата пензије другом подносиоцу представке је обновљена почев од 1. децембра 2007. године, а то је датум када је престао да се бави професијом. Исплата пензија другог, трећег и четвртог подносиоца представки обновљена је од 1. јануара 2009. године, када су на снагу ступиле Измене Закона о пензијама, ставивши ван снаге члан 112. Закона о пензијама из 2003. године (видети став 26. у даљем тексту).

Б. Парнични поступак против подносилаца представки

1. Први подносилац представке

15. Пензијски фонд је 30. јуна 2004. године поднео тужбу за накнаду штете против прве подносиатељке представке, тражећи да врати исплаћене пензије које је примила у јануару и фебруару 2004. године у укупном износу од ЕУР 425,74 (EUR). Као одговор, прва подносиатељка представке је поднела контра-тужбу, тражећи да јој се исплате пензије које јој нису исплаћене од марта 2004. године до децембра 2008. године због обуставе њених права по основу пензије, што укупно износи 15.332,45 евра.

16. Основни суд у Херцег Новом је 4. новембра 2009. године, пошто је здружио два поступка, пресудио је у корист прве подносиатељке представке, посебно се позивајући на

члан 6. Измена Закона о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године (у даљем тексту: „Измене Закона о пензијама“), члан 193. Закона о пензијама из 2003. године као и на одлуку Уставног суда Црне Горе (видети ст. 26, 24 и 28. у даљем тексту). Виши суд у Подгорици је 19. јануара 2010. године преиначио ову пресуду и пресудио против прве подносиоце представке, ослањајући се на чланове 112 и 222. Закона о пензијама из 2003. године и сматрајући да њихов захтев није ретроактиван. Врховни суд је ову пресуду потврдио 3. јуна 2010. године, чиме је овај суд углавном потврдио разлоге Вишег суда. При томе се Врховни суд посебно позвао на члан 112. Закона о пензијама из 2003. године.

17. Основни суд је 29. јула 2010. године донео решење о извршењу којим је предвиђено да ће Пензијски фонд задржати половину пензије прве подносиоце представке док не буде исплаћена цела сума коју дугује. Виши суд је ову одлуку потврдио 4. новембра 2010. године.

2. Други и трећи подносилац представке

18. Пензијски фонд је 17. јануара 2007. године и неодређеног датума поднео тужбе за накнаду штете против другог и трећег подносиоца представки, тражећи повраћај пензија које су примили од 1. јануара 2004. године надаље.

19. Основни суд у Подгорици је 20. јуна 2007. године пресудио против другог подносиоца представке, а Виши суд у Подгорици је ову пресуду потврдио 13. фебруара 2009. године. Из списка предмета изгледа да је ова одлука извршена.

20. Основни суд у Херцег Новом је 25. фебруара 2010. године пресудио у корист трећег подносиоца представке. Виши суд у Подгорици је 16. априла 2010. године преиначио ову одлуку и пресудио против подносиоца представке. При томе се он позвао на горе наведене одлуке Управног суда и Врховног суда (видети ст. 11 и 12. у горњем тексту). Из списка предмета изгледа да је ова одлука извршена у каснијем извршном поступку.

4. Четврти подносилац представке

21. У спису предмета нема информација да ли је Пензиони фонд покренуо парнични поступак против четвртог подносиоца представке.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

А. Уставна повеља државне заједнице Србија и Црна Гора (објављена у „Службеном листу Србије и Црне Горе“, број 1/03)

22. Члан 9. став 1. Уставне повеље предвиђао је да државе чланице регулишу, јемче и штите људска права на својој територији.

Б. Закон о пензијском и инвалидском осигурању из 2003. године (објављен у „Службеном гласнику Републике Црне Горе, број 54/03)

23. Члан 112. став 1. предвиђао је да се пензија неког лица обуставља ако то лице обнови рад или отвори приватну праксу, све док та делатност траје.

24. Члан 193. став 1. предвиђао је да корисници, *inter alia*, старосне пензије и инвалидске пензије, који су та права стекли у складу са релевантним законодавством на снази пре него што је овај Закон ступио на снагу, задржавају та права и после у истом обиму уз одговарајућа подешавања [на основу трошкова живота и просечних плата].

25. Члан 222. предвиђао је да ће овај Закон ступити на снагу 1. јануара 2004. године.

В. Закон о измјенама и допунама закона о пензијском и инвалидском осигурању (објављен у „Службеном гласнику Црне Горе“ , број 79/08)

26. Члан 6. ставио је ван снаге члан 112. став 1. Закона о пензијама из 2003. године. Ове измене ступиле су на снагу 1. јануара 2009. године.

Г. Одлука Савезног уставног суда објављена у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“, број 39/2002

27. Савезни уставни суд Југославије је 12. јула 2002. године, када се Југославија састојала од Црне Горе и Србије у то време, утврдио да члан 32. Савезног закона о пензијском и инвалидском осигурању, који је суштински одговарао члану 112. став 1. Закона о пензијама из 2003. године, крши Устав Савезне Републике Југославије. Посебно, пошто се стекну права на основу пензије она се не могу опозвати или ограничити каснијим мерама. Даље, није било пропорционалности између јавног интереса, чија је заштита наводно била намера предметних одредби, са једне стране и интереса појединаца у смислу њихових права, са друге стране. Најзад, суд је утврдио да је предметни члан заиста био ретроактивне природе, пошто се такође примењивао за пензионере који су обновили пословну активност пре његовог ступања на снагу.

Д. Одлуке Уставног суда Републике Црне Горе У бр. 7/04, 11/04, 30/04, 60/04 и 101/04

28. Уставни суд Републике Црне Горе је 10. новембра 2004. године одбацио иницијативу да се оцени уставност члана 112. став 1. Закона о пензијама из 2003. године. Тиме је он утврдио, *inter alia*, да је питање пресуде засноване на закону да ли да се неком лицу одобри да истовремено прима пензију и обнови пословну активност, и да ово питање спада ван надлежности Уставног суда. Он је даље утврдио:

„У складу са ...Уставни суд, члан 112. став 1. Закона из 2003. године нема ретроактивно дејство, пошто се не примењује у ситуацијама које су настале пре његовог ступања на снагу, већ само на оне ... које су настале ... [после тога] ...”.

Ђ. Закон о управном спору (објављен у „Сл. гласнику РЦГ“, бр. 60/03 и 32/11)

29. Чланови 40-46 предвиђају детаље у вези са захтевом за ванредно преиспитивање судске одлуке.

30. Посебно, чланови 40-42 предвиђају да странке могу поднети захтев за ванредно преиспитивање судске одлуке Врховном суду. То могу учинити у року од 30 дана по пријему правоснажне одлуке коју је донео Управни суд, и само ако су нижи судови прекршили релевантно законодавство, било процесно или материјално.

31. У складу са чланом 46., Врховни суд, ако прихвати захтев за ванредно преиспитивање судске одлуке који је поднела једна заинтересована странка, има овлашћење да преиначи спорну одлуку или да је укине и наложи поновно суђење пред Управним судом.

ПРАВО

I. СПАЈАЊЕ ПРЕДСТАВКИ

32. Суд констатује да се представке које се разматрају односе на исто питање. Према томе, прикладно је да се оне здруже, у складу са Правилном 42 став 1. Пословника Суда.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА БРОЈ 1 УЗ КОНВЕНЦИЈУ

33. Подносиоци представки су се жалили због обуставе пензија.

34. Суд сматра да њихове притужбе природно спадају под разматрање само према члану 1. Протокола број 1 (видети, *mutatis mutandis*, *Janковић против Хрватске* (одлука), број 43440/98, ЕЦХР 2000-Х; *Skórkiewicz против Пољске* (одлука), број 39860/98, 1. јун 1999. године; и *Domalewski против Пољске* (одлука), број 34610/97, 15. јун 1999. године), који гласи како следи:

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.“

A. Допуштеност

1. Компатибилност *ratione personae*

(a) У вези са подносиоцима представки

35. Влада је изнела да су подносиоци представки изгубили статус жртве када су на 1. јануара 2009. године ступиле на снагу Измене Закона о пензијама, пошто је од тог тренутка обновљена исплата њихових пензија (видети ст. 26 и 14. у горњем тексту).

36. Први, други и трећи подносилац представки оспорили су ову тврдњу. Четрта подносиатељка представке није дала коментар у вези са тим. Посебно, прва подносиатељка представке је изнела да се њен статус жртве наставља, пошто никада није добила никакву накнаду пензије коју није примила у периоду од 1. марта 2004. године до 31. децембра 2008. године, чиме је и даље лишена своје имовине.

37. Суд подсећа да појединац не може више тврдити да је жртва повреде Конвенције када су национални органи потврдили, било изричито или прећутно, кршење Конвенције и обезбедили накнаду (видети *Eckle против Немачке*, 15. јул 1982. године, став 66., серија А број 51). Сходно томе, у начелу, када је домаћи поступак решен и садржи признање кршења права од стране домаћих органа и исплату новчаног износа који представља накнаду, двоструки захтеви утврђени у предмету *Eckle* су задовољени, а подносилац представке више не може да тврди да је жртва повреде Конвенције.

38. У предметном случају Суд констатује да национални органи нису никада признали, ни изричито ни прећутно, повреду Конвенције, нити су обезбедили надокнаду за обуставу

пензија за шта подносиоци представки тврде да представља повреду Конвенције. Напротив, Влада је изричито навела да обустава пензија није повреда Конвенције, а домаћи судови су одбили да досуде било какву надокнаду у вези са тим (видети став 57. у даљем тексту и ст. 15-17 у горњем тексту).

39. С обзиром на горе наведено, не прејудуцирајући основаност предмета, Суд сматра да статус „жртва“ подносилаца представки у оквиру значења члана 34. Конвенције није угрожен. Сходно томе, примедба Владе с тим у вези мора се одбити.

(б) У вези са туженим државама

40. Први и трећи подносилац представки жалили су се и против Црне Горе и против Србије.

41. Суд констатује да је свака држава чланица тадашње Државне заједнице Србија и Црна Гора била одговорна за заштиту људских права на својој територији (видети став 22. у горњем тексту). С обзиром на чињеницу да се цео поступак водио једино у оквиру надлежности црногорских органа, који су такође имали искључиву надлежност да се баве предметним питањем, Суд, не прејудуцирајући основаност предмета, сматра да су притужбе подносилаца представки против Црне Горе компатибилне *ratione personae* са одредбама Конвенције и Протокола број 1 уз њу. Из истог разлога, међутим, притужба првог и трећег подносиоца представки против Србије је некомпатибилна *ratione personae* у оквиру значења члана 35. став 3., и мора се одбацити сходно члану 35. став 4. Конвенције (видети *Bijelić против Црне Горе и Србије*, број 11890/05, став 70., 28. април 2009. године, и *Šabanović против Црне Горе и Србије*, број 5995/06, став 28., 31. мај 2011. године).

2. Компатибилност ratione temporis

42. Иако Влада није ставила никакву примедбу с тим у вези, Суд мора да буде сигуран да има надлежност у сваком предмету који му је изнет (видети, *mutatis mutandis*, *Blečić против Хрватске* [ВВ], број 59532/00, став 67., ЕЦХП 2006-III, као и *Kavaja и Miljanić против Црне Горе* (одлука), бр. 43562/02 и 37454/08, став 30., 23. новембар 2010. године).

43. Суд констатује да је релевантно домаће законодавство које предвиђа обуставу пензија подносилаца представке ступило на снагу 1. јануара 2004. године, што је било пре него што је Тужена држава ратификовала Протокол број 1 уз Конвенцију 3. марта 2004. године. Међутим, Суд такође примећује да су подносиоци представки и даље примали пензије прилично после 3. марта 2004. године. Обустава, према томе, није одмах почела само на основу законодавства, већ тек пошто је Пензијски фонд донео посебне одлуке у том смислу, које су све донете пошто је Тужена држава ратификовала Конвенцију и Протокол број 1 уз њу.

44. С обзиром на ово, Суд сматра да спорно мешање спада у надлежност овог Суда *ratione temporis* (видети, *mutatis mutandis*, *Blečić*, цитиран у горњем тексту, ст. 83-84; као и *Zapa против Турске*, 25. новембар 1997. године, став 42., *Извештаји о пресудама и одлукама* 1997-VII).

3. Исцрпљеност домаћих правних средстава

(а) У вези са првим подносиоцем представке

45. Влада је остала при ставу да прва подносиатељка представке није исцрпела сва делотворна домаћа правна средства. Посебно, она није поднела захтев за ванредно преиспитивање одлуке Врховном суду.

46. Прва подносиатељка представке оспорила је делотворност овог правног средства, посебно с обзиром на одлуке донете у односу на остала три подносиоца представки, и с обзиром на чињеницу да је Врховни суд ионако пресудио против ње у парничном поступку (видети ст. 12, 15 и 16. у горњем тексту).

47. Суд понавља да је, према његовој утврђеној судској пракси, сврха правила домаћих правних средстава садржаног у члану 35. став 1. Конвенције да омогући државама уговорницама да спрече или исправе наводне повреде пре него што се оне проследи Суду. Међутим, једина правна средства која треба исцрпети су она која су делотворна.

48. Влада која тврди да правна средства нису исцрпљена дужна је да задовољи Суд да је правно средство било делотворно, доступно и у теорији и у пракси у релевантном тренутку, другим речима, да је било доступно, да је могло да обезбеди накнаду за притужбе подносиоца представке и да је нудило реалне изгледе за успех. Међутим, пошто се овај терет доказивања задовољи, на подносиоцу представке је да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо употребљено или је из неког разлога било неодговарајуће и неделотворно у посебним околностима предмета, или да су постојале посебне околности које су га ослобађале тог захтева (видети *Akdivar и други против Турске*, 16. септембар 1996. године, став 65., *Извештаји о пресудама и одлукама 1996-IV*).

49. Примена овог правила мора узимати у обзир контекст. Сходно томе, потврђено је да се члан 35. став 1. мора примењивати са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма (видети *Akdivar и други*, цитиран у горњем тексту, став 69.).

50. Суд подсећа да је већ утврдио да су ревизија у парничном поступку и захтев за испитивање законитости правоснажне пресуде, у начелу, делотворна правна средства у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *Rakić и други против Србије*, бр. 47460/07 итд., ст. 37 и 27., 5. октобар 2010. године, и органи цитирани у њему; *Debelić против Хрватске*, број 2448/03, ст. 20 и 21., 26. мај 2005. године; и *Matudovski против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 49619/06, 10. март 2009. године). Пошто захтев за ванредно преиспитивање одлуке у управном спору, чак и ако је описан као „ванредан“ у Закону о управним споровима одговара наведеним правним средствима у парничним и кривичним поступцима, Суд сматра да се, с обзиром на његову природу, он такође мора сматрати, у принципу и кад год је доступан у складу са релевантним процесним правилима, делотворним правним средством у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције (упоредити и истаћи супротност са анализом у предмету *Kolu против Финске* (одлука), број 56463/10, ЕЦХПР 3. мај 2011. године).

51. Ако се вратимо на предметни случај, Суд констатује да прва подносиатељка представке није поднела захтев за ванредно преиспитивање законитости Врховном суду. Он такође констатује да је Врховни суд пресудио против друга три подносиоца представки у вези са њиховим захтевом за ванредно преиспитивање законитости, чији су захтеви били идентични захтеву прве подносиатељке представке и тиме је, у суштини

потврдио разлоге које је раније навео Управни суд (видети став 12. у горњем тексту). Осим тога, Врховни суд је заиста имао прилику да пресуди у односу на прву подносиоци представке, иако у парничном поступку, и пресудио је против ње (видети став 16. у горњем тексту). Пошто у спису предмета не постоји ништа што би указало да би Врховни суд пресудио другачије у односу на прву подносиоци представке, Суд сматра да би био претеран формализам да се од ње захтева да употреби ово правно средство у таквим околностима, и да она, према томе, није морала да исцрпи овај конкретан пут накнаде (видети, *mutatis mutandis*, *Uljar и други против Хрватске*, број 32668/02, став 32. *in fine*, 8. март 2007. године). Због тога се примедба Владе с тим у вези мора одбити.

(б) У вези са другим подносиоцима представки

52. Влада је остала при ставу да подносиоци представки нису исцрпели сва делотворна домаћа правна средства. Посебно, они нису покренули парнични поступак да би добили накнаду штете.

53. Прва подносиоци представке је изнела да је покренула парнични поступак, али без ефекта, пошто је домаћи суд пресудио против ње. Други и трећи подносиоци представке оспорили су делотворност парничног поступка, тврдећи да домаћи судови нису никада досудили накнаду у таквим случајевима, а Влада је позвана да достави судску праксу која доказује супротно. Четврти подносиоци представке није имао коментар с тим у вези.

54. Суд констатује да је прва подносиоци представке заиста покренула парнични поступак за накнаду штете, али да су домаћи судови пресудили против ње (видети ст. 15-17 у горњем тексту). Суд такође примећује да Влада није доставила другу судску праксу ради подршке њене тврдње да су подносиоци представки могли добити накнаду штете у парничном поступку.

55. С обзиром на горе наведено, Суд је мишљења да се парнични поступак не може сматрати делотворним правним средством у посебним околностима предмета, чиме се други, трећи и четврти подносиоци представки ослобађају захтева да употребе ово правно средство. Примедба Владе с тим у вези се, према томе, мора такође одбити.

4. Закључак

56. Суд констатује да притужбе подносиоци представки нису очигледно неосноване у оквиру значења члана 35. став 3 (а) Конвенције. Он даље констатује да нису недопуштене ни по ком другом основу. Оне се, према томе, морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

1. Наводи странака

57. Влада је остала при ставу да држава није имала општу обавезу да дозвољава пензионерима да раде, и да је стога држава по свом нахођењу то регулисала. Посебно, није у јавном интересу да људи истовремено уживају користи и од пензије и од рада. С тим у вези Влада је констатовала да су домаћи органи у бољем положају да цене шта је у јавном интересу, и да с тим у вези има широки простор за процену. Према томе, спорна одредба Закона о пензијама из 2003. године је законита мера у јавном интересу, пропорционална законитом циљу да се очува буџетска стабилност државе и побољша социјална политика. Пошто је свако могао да изабере које право му је пожељније, постигнута је прописна

равнотежа између приватних интереса подносилаца представки, са једне стране и јавног интереса, са друге стране. Према томе, није било повреде члана 1. Протокола број 1.

58. Први, други и трећи подносилац представки оспорили су ове тврдње. Посебно се прва подносиатељка представке позвала на члан 193. Закона о пензијама из 2003. године (видети став 24. у горњем тексту), тврдећи да он потврђује да овај Закон нема ретроактивно дејство већ да га је требало применити само на оне пензионере који поново отварају своје приватне праксе пошто је овај Закон ступио на снагу. Сматрала да је то даље потврдио Уставни суд Црне Горе (видети став 28. у горњем тексту), као и, на крају, сама држава када је укинула релевантни део релевантног члана (видети став 26. у горњем тексту). Други подносилац представке је посебно тврдио да је држава доказала незаконитост релевантног дела предметне одредбе тиме што ју је укинула Изменама Закона о пензијама. Четврти подносилац представке није имао коментар с тим у вези.

2. Оцена Суда

59. Принципи који се уопштено примењују у предметима према члану 1. Протокола број 1 су подједнако важни када је реч и о пензијама (видети *Andrejeva против Латвије* [ВВ], број 55707/00, став 77., 18. фебруар 2009. године, и скорију, *Stummer против Аустрије* [ВВ], број 37452/02, став 82., 7. јул 2011. године). Стога, та одредба не гарантује право на стицање имовине (видети, међу многим другим ауторитетима, *Van der Musselle против Белгије*, 23. новембар 1983. године, став 48., серија А број 70; *Slivenko против Латвије* (одлука) [ВВ], број 48321/99, став 121., ЕЦХР 2002-II; и *Кореску против Словачке* [ВВ], број 44912/98, став 35 (b), ЕЦХР 2004-IX). Као таква, она не гарантује ни право на пензију у одређеном износу (видети, међу другим ауторитетима, *Müller против Аустрије*, број 5849/72, Извештај Комисије од 1. октобра 1975. године, Одлуке и извештаји (ДР) 3, стр. 25; *T. против Шведске*, број 10671/83, Одлука Комисије од 4. марта 1985. године, ДР 42, стр. 229; *Јанковић против Хрватске* (одлука), број 43440/98, ЕЦХР 2000-X; *Купа против Немачке* (одлука), број 52449/99, ЕЦХР 2001-V (изводи); *Lenz против Немачке* (одлука), број 40862/98, ЕЦХР 2001-X; *Kjartan Ásmundsson против Исланда*, број 60669/00, став 39., ЕЦХР 2004-IX; *Apostolakis против Грчке*, број 39574/07, став 36., 22. октобар 2009. године; *Wieczorek против Пољске*, број 18176/05, став 57., 8. децембар 2009. године; *Poulain против Француске* (одлука), број 52273/08, 8. фебруар 2011. године; и *Мажгио и други против Италије*, бр. 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 и 56001/08, став 55., 31. мај 2011. године). Међутим, када држава уговорница има на снази законодавство које предвиђа право на исплату пензије – без обзира да ли та исплата зависи од претходног плаћања доприноса или не – то се законодавство мора сматрати законодавством које ствара имовински интерес који спада у оквире члана 1. Протокола број 1 за лица која испуњавају његове услове (видети *Carson и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 42184/05, став 64., ЕЦХР 2010-...). Смањење или обустава пензије могу према томе представљати мешање у државину које треба да буде оправдано (видети *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 40.; *Rasmussen против Пољске*, број 38886/05, став 71., 28. април 2009. године; и *Wieczorek*, цитиран у горњем тексту, став 57.).

60. Први и најважнији захтев члана 1. Протокола број 1 је да свако мешање државног органа у мирно уживање имовине треба да буде законито (видети *Бивши краљ Грчке и други против Грчке* [ВВ], број 25701/94, ст. 79 и 82, ЕЦХР 2000-XII) и да треба да тежи легитимном циљу „у јавном интересу“.

61. Према пракси Суда, национални органи, пошто су директно упознати са друштвом и његовим потребама, су у принципу у бољем положају од међународног судије при одлучивању шта је у „јавном интересу“. Према систему Конвенције, на тим органима је да направе иницијалну процену постојања проблема да о њему јавност брине, гарантујући мере мешања у мирно уживање имовине. Штавише, појам „јавног интереса“ је свакако широк. Посебно, одлука да се донесу закони који се односе на пензије или социјалне припадности подразумева разматрање разних економских и друштвених питања. Суд прихвата да у области социјалног законодавства, укључујући и област пензија, држава ужива широк простор за процену, који је у интересу социјалне правде и економског благостања може законито довести да подешавања, покривања или чак смањења износа пензија који се иначе плаћају квалификованом становништву укључујући, као у предметном случају, правила о неусклађености између примања пензије и плаћеног запослења. Међутим, свака таква мера мора се реализовати на недискриминаторан начин и бити у складу са захтевима пропорционалности. Према томе, простор за процену доступан законодавном телу у спровођењу таквих политика требало би да је широк, а његову процену о томе шта је „у јавном интересу“ требало би поштовати, осим ако је та процена очигледно без разумне основе (видети, на пример, *Carson и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 42184/05, став 61., 16 March 2010. године; *Andrejeva против Латвије* [ВВ], број 55707/00, став 83., 18. фебруар 2009. године; као и *Moskal против Пољске*, број 10373/05, став 61., 15. септембар 2009. године).

62. Свако мешање мора такође бити оправдано пропорционално циљу коме тежи да се остави. Другим речима, „прописна равнотежа“ мора да се погоди између захтева општег интереса заједнице и захтева заштите основних права појединца. Потребна равнотежа неће се установити ако лице или лица о којима је реч морају да снесу појединачан и претеран терет (видети *James и други против Уједињеног Краљевства*, 21. фебруар 1986. године, став 50., серија А број 98; и *Wieczorek*, цитирани у горњем тексту, ст. 59-60, са даљим позивањем).

63. Иако се не сме превидети да члан 1. Протокола број 1 не ограничава слободу државе да изабере врсту или износ припадности које обезбеђује у оквиру социјалне помоћи (видети *Stec и други*, цитиран у горњем тексту, став 54.; *Stec и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 65731/01, став 53., ЕCHR 2006-VI; и *Wieczorek*, цитиран у горњем тексту, став 66. *in limine*), такође је важно да се потврди да ли је право подносиоца захтева да добија припадности из програма социјалне помоћи у питању повређено на начин који има за последицу угрожавање суштине његових права на пензију (видети *Domalewski*, цитиран у горњем тексту; *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 39. *in fine*; and *Wieczorek*, цитирани у горњем тексту, став 57. *in fine*).

64. Ако се вратимо на предметни случај, Суд сматра да су права подносилаца представки на пензију представљала имовину у смислу члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију. Даље, обустава исплате пензија подносиоцима представки од стране Пензијског фонда јасно је представљала мешање у мирно уживање њихове имовине (видети став 59. у горњем тексту).

65. У вези са захтевом законитости, Суд констатује да је исплата пензија обустављена на основу члана 112. Закона о пензијама, што изгледа подразумева да је била у складу са законом. Свакако, тумачење ове одредбе које су дали домаћи судови је у корист таквог закључка (видети став 16. у горњем тексту).

66. Суд сматра да такво тумачење домаћих судова ствара неке сумње у вези са чланом 193. Закона о пензијама из 2003. године, као и у вези са одлуком Уставног суда Црне Горе, и одлуком Савезног уставног суда у вези са, у суштини истом одредбом Савезног закона о пензијском и инвалидском осигурању, када су и Црна Гора и Србија биле део једног правног система у то време (видети ст. 24, 28 и 27. у горњем тексту).

67. У сваком случају, чак и под претпоставком да је то било у складу са законом, остаје да се реши да ли је наведено мешање тежило легитимном циљу и да ли је постојао разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља чијем се остварењу тежило.

68. Иако Влада није доставила документа у прилог корисности ове мере, Суд може прихватити да су циљеви којима се тежило били социјална правда и економско благостање државе, а оба ова циља су легитимна.

69. У вези са питањем пропорционалности, Суд констатује да је првобитним одлукама Пензијског фонда подносиоцима представки дато право да примају пензије. Тиме се Пензијски фонд сложио да су подносиоци представки испунили све законске услове и квалификовали се за пензије. Према правилима на снази у то време, приход од запослења није био некомпатибилан са потврдом Фонда о пуној пензији, у оној мери у којој је запослење подразумевало половину радног времена (видети став 8. у горњем тексту). По испуњењу законских услова за пензионисање, а подстакнути пензијским системом коме су давали доприносе одређени број година, подносиоци представки су поново отворили своје приватне праксе са половином радног времена, истовремено примајући пензије (видети, *mutatis mutandis*, *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 44., ЕЦХР 2004-IX).

70. Суд даље констатује да, када су исплате пензија подносилаца представки обустављене релевантним одлукама Пензијског фонда 2004. године и 2005. године, то није било због измена личних околности, већ због промена закона. То је посебно погодило подносиоце представки, пошто им је обустављена исплата пензија које су примали одређени број година, не узимајући у обзир износ добити који су остваривали радом са половином времена (видети, *mutatis mutandis*, *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 44., као и, супротно томе, међу многим ауторитетима, *Domalewski* и *Skórkiewicz*, оба цитирана у горњем тексту, где су подносиоци представки били лишени само њиховог посебног привилегованог положаја, задржавајући сва права која су им припадала на основу редовних пензија према општем систему социјалне помоћи). Иако подносиоци представки нису доставили никакве податке о томе колико су тачно зарадили у приватним праксама, и пошто Влада није понудила супротне доказе, с обзиром на чињеницу да су они радили само половином радног времена, Суд сматра да су пензије и даље представљале значајан део њиховог бруто месечног прихода (видети *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 44.).

71. У овом контексту, Суд такође примећује да Закон о пензијама из 2003. године није оштетио само право подносилаца представки да примају пензије убудуће, већ делом и плаћања до сада, пошто су први, други и трећи подносилац представки имали обавезу да врате износе које су примили после 1. јануара 2004. године (видети ст. 17, 19 и 20. у горњем тексту, као и, супротно томе, *mutatis mutandis*, *Wieczorek против Пољске*, цитиран у горњем тексту, став 72., и *Hasani против Хрватске* (одлука), број 20844/09, 30. септембар 2010. године).

72. На основу овог историјата, Суд сматра да су, као појединци, подносиоци представки били приморани да носе претеран и непропорционалан терет. Чак и с обзиром

на широки простор за процену који држава ужива у области социјалног законодавства, утицај спорне мере на права подносилаца представки, чак и под претпоставком да је законит (видети став 66. у горњем тексту), не може се оправдати законитим јавним интересом на који се Влада ослонила. Ситуација је могла бити другачија да су подносиоци представки били обавезни да претрпе разумно и сразмерно смањење пензије, а не потпуну обуставу права (видети, међу многим другим ауторитетима, *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 45.; *Wieczorek против Пољске*, цитиран у горњем тексту, став 67., *Maggio и други против Италије*, цитиран у горњем тексту, став 62., *Banfield против Уједињеног Краљевства* (одлука), број 6223/04, 18. октобар 2005. године) или да им је законодавно тело одобрило прелазни период у ком би се прилагодили новом програму. Штавише, они су морали да врате пензије које су примили од 1. јануара 2004. године надаље, што се мора такође сматрати релевантним фактором који ће се мерити приликом процене равнотеже.

73. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да није било повреде члана 1. Протокола број 1.

III. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41 КОНВЕНЦИЈЕ

74. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

А. Штета

75. Прва подносиатељка представке тражила је 15.769,07 евра на име материјалне штете (15.332,45 евра на име обуставе пензије и 436,62 евра на име пензија враћених Пензијском фонду) и 9.000 евра на име нематеријалне штете.

76. Други подносилац представке тражио је 12.377,30 евра на име материјалне штете (8.532,86 евра на име обустављених пензија и 3.844,44 евра на име пензија враћених Пензијском фонду).

77. Трећи подносилац представке тражио је укупан износ од 18.448,80 евра на име материјалне штете и 5.000 евра на име нематеријалне штете.

78. Четврти подносилац представке тражио је 10.618,49 евра на име материјалне штете. Он је приложио обрачун који је урадио Пензијски фонд у коме се наводи да неисплаћене пензије износе 8.038,53 евра, пошто је пензију редовно примао до 1. маја 2005. године.

79. Влада је остала при ставу да су износи које траже подносиоци представки неприкладно високи и да нису у складу са релевантном судском праксом Суда.

80. Суд примећује да су подносиоци представки претрпели материјалну штету као последицу утврђене повреде и сматра да би им требало досудити накнаду штете у износу који је разумно везан за претрпљену штету. Он не може да им досуди пуне износе које траже, баш због тога што би разумно и сразмерно смањење њихових припадности могло да буде компатибилно са правима по Конвенцији (видети став 72. у горњем тексту). Одлучујући у светлу цифара из списка предмета, Суд првом и трећем подносиоцу представки досуђује по 8.000 евра, другом подносиоцу представке 6.000 евра и четвртном подносиоцу представке 4.000 евра, плус сваки порез који се може наплатити на ове износе (видети, *mutatis mutandis*, *Kjartan Ásmundsson*, цитиран у горњем тексту, став 51.).

81. Чак и да није предмет посебног захтева другог и четвртог подносиоца представки, Суд прихвата да су сви подносиоци представки у предметном случају свакако претрпели одређену нематеријалну штету, која се не може довољно надокнадити само утврђивањем повреде (видети, *mutatis mutandis*, *Garzičić против Црне Горе*, број 17931/07, став 42., 21. септембар 2010. године; као и *Staroszczyk против Пољске*, број 59519/00, ст. 141-143, 22. март 2007. године). Процењујући на основу правичности, Суд сваком од њих досуђује износ од по 4.000 евра.

Б. Трошкови

82. Прва подносиатељка представке је тражила укупно 679.80 евра на име трошкова насталих пред домаћим судовима и овим Судом. Трећи подносилац представке је тражио паушално 400 евра за трошкове „превода и преписке“. Други и четврти подносиоци представки нису имали захтеве с тим у вези.

83. Влада је оставила Суду да донесе одлуку по свом нахођењу.

84. У складу са праксом Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заправо и неопходно настали и да су разумни у погледу износа. У конкретном предмету, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је оправдано да додели суму коју је тражила прва подносиатељка представке. Пошто трећи подносилац представке није поднео доказе, као што су образложени рачуни и фактуре, да су тражени трошкови стварно настали, Суд сходно томе одбацује овај захтев. Најзад, Суд сматра да нема разлога да другом и трећем подносиоцу представки додели било који износ по овом основу, пошто они нису ни поднели захтеве с тим у вези.

В. Затезна камата

85. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да здружи представке;
2. *Проглашава* притужбе у односу на Црну Гору допуштеним, а притужбе у односу на Србију недопуштеним;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију;
4. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцима представки у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе плус сваки порез који се може наплатити:
 - (i) првом и трећем подносиоцу представки по 8.000 евра (осам хиљада евра), другом подносиоцу представке 6.000 евра (шест хиљада евра) и четвртном подносиоцу представке 4.000 евра (четири хиљаде евра), на име материјалне штете,

(ii) сваком по 4.000 евра (четири хиљаде евра) на име нематеријалне штете, и
(iii) 679,80 евра (шест стотина седамдесет девет евра и осамдесет центи) првој подносиоци представи за трошкове.

(б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена;

5. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представи за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 13. децембра 2011. године у складу са правилом 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Fatoş Aracı

Lech Garlicki

Заменик секретара

Председник